

لطفعلی خان زند

حسین مسرور

www.ketab.ir

تهران ۱۳۹۱

لطفعلی خان زند حسین مسرور

ناشر: انتشارات منشاء دانش
صفحه‌آرایی: انتشارات مهرآمین
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۸۰-۸۲۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۶ *** ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۲۸-۹۷۸-۶ ISBN: 978-964-8328-80-6

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

خیابان انقلاب - خیابان دانشگاه - خیابان لبانی نژاد - پلاک ۱۷۴ - درب پارکینگ
تلفن: ۶۶۹۷۰۷۴۵ - ۶۶۹۷۰۷۴۲ - ۶۶۹۷۰۷۴۱ - فکس: ۶۶۴۹۹۵۱۲

سرشناسه: مسرور، حسین، ۱۲۶۷ - ۱۳۴۷
عنوان و نام پدیدآور: لطفعلی خان زند / حسین مسرور
مشخصات نشر: تهران: منشاء دانش، ۱۳۸۸
مشخصات ظاهری: ۲۲۷
شابک: ۸۰-۸۲۲۸-۹۶۴-۹۷۸-۶
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: لطفعلی خان زند، شاه ایران، ۱۱۸۱؟ - ۱۲۰۹ق.
موضوع: ایران - تاریخ - زندیان، ۱۱۶۳ - ۱۲۰۹ق.
رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۸ ج۵ / م/DSR13۰۳
رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۷۳۶۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۶۰۱۹۶

فهرست

پیشگفتار	۵
اغتشاش و آشوب پس از فوت کریم خان	۹
وضع قبایل قاجار پیش از آقا محمدخان	۱۳
برادرکشی سران زند و شجاعت های لطفعلی خان در شهر بم	۱۹
شکست جعفرخان از آقا محمدخان و شروع خیانت حاج ابراهیم خان	۲۷
سرانجام حاج ابراهیم خان کلاتر شیراز محاصره کرمان توسط آقا محمدخان ..	۴۵
آقا محمدخان لطفعلیخان را دعوت به سازش و دوستی می کند	۴۹
گشودن دروازه های کرمان بر اثر خیانت بعضی از نگهبانان	۵۱
وقایع بم و نرماشیر	۶۹
مقایسه ای از آخرین بازماندگان چند سلسله از زمان هخامنشیان تا عصر حاضر	۸۱
آقا محمدخان تهران را پایتخت قرار می دهد	۸۵
تاخت و تاز آقا محمدخان در گرجستان و قتل شاهرخ میرزا در خراسان	۸۷
قتل آقا محمدخان در قلعه شوش	۹۵
بررسی قسمتی از خصوصیات اولین پادشاه قاجار	۱۰۱
سرکشی و طغیان پس از قتل آقا محمدخان	۱۰۷
قیام صادق خان و محمدخان زند	۱۱۳
آشنایی با میهمان تازه وارد	۱۱۹
یک نابغه از طبقه سوم	۱۲۹
شهر در حال آماده باش	۱۴۰
دختر کولی	۱۵۷

- ۱۹۱ صبح ماهان (سلاح مرموز)
- ۲۰۱ در سایه نخلستان
- ۲۱۱ دلیر یا دل نیر
- ۲۱۹ تیغم برست بختم نیرست

www.ketab.ir

پیشگفتار

ضمن مطالعه کتب تاریخی به نظر رسید سرنوشت لطفعلی خان زند آنطور که باید و شاید تشریح نگردیده زندگی او تا آن درجه مبهم و تاریک است که حتی عکسی از نامبرده در دست نمی باشد لذا نگارنده بر آن شد این کتاب را به رشته تحریر درآورد.

این مجموعه سرگذشت و مرداری است که یکی در مردم داری و رثوفت و مهربانی در ردیف برجسته ترین پادشاهان بشمار می آید که بیشتر مورخین درباره او چنین اظهار نظر کرده اند که چنانچه در مقابل حریف زورمند خود توفیق می یافت ایران را به پایه ای آنچنان بلند می رساند که قابل قیاس با دوره قاجار نبود دیگری در آدم کشی و خونخواری نظیر و هم مانند نداشت و برای استقرار حکومت در خاندان خود انواع شکنجه های سخت و عقوبت های دردناک را درباره مردم اعمال می کرد و از جمع سرهای بریده مناره های می ساخت و از کندن چشم ها حوض ها تشکیل می داد با این وجود عده ای از مورخین آقامحمدخان را با این همه ستمگری و خطا و خونریزی نظامی بزرگ می دانند و بر این عقیده اند روزگار هرج و مرج آنروز به چنین مردی قسی القلب احتیاج داشت در این کتاب آغاز مطالب با خصوصیات خاندان زند و قاجار شروع شده صحنه های جنگ دو طایفه تا سرحد امکان به طور خلاصه و از هم تفکیک درج گردیده و ضمناً صدماتی که جامعه ایرانی بر اثر تجاوز و اعمال خلاف انسانی سربازان تحمل کرد در این مجموعه به اختصار ذکر شده است چنانچه در طی تاریخ مشاهده می شود بعضی از فرماندهان جهت اجرای فرامین خود به سربازان و عمل زیردست خود اجازه هرگونه تجاوز و تعدی را داده اند و آثار و نتایج حاصله از این اجازه حتی پس از انقراض همان فرماندهان نیز نمودار بوده است. سرزمینی که ما در آن زندگی می کنیم از همان ابتداء گاهگاهی مرکز تاخت و تاز اقوام وحشی بوده غالباً دستخوش زورگوئی و قتل و غارت گردیده

روزگار پر آشوب فراوان داشته است منتهی در بعضی از ادوار تاریخ این ساخت و تازها و انقلابات مصادف با ظهور مردانی توانا و بلند همت چون نادر بوده که مدت زمانی کوتاه خرابیها و نابسامانیها جای خود را به پیشرفت و ترقی و سربلندی داده است و گاهی این دگرگونیها باعث انحطاط کشور و رسیدن به پرتگاه سقوط بوده است چنانچه در زمان پادشاهان قاجار در حدود یک سوم خاک ایران از دست رفت و دشمنان این آب و خاک هر وقت ضعف و ناتوانی حکمرانان را احساس کردند چنین موقعیتی را مغتنم شمرده و قسمتی از مملکت را مجزا ساختند تا جایی که ایران را به دو منطقه نفوذ خود تقسیم کردند اما در مدت پنجاه سالی که خاندان زند بر ایران حکومت کردند به استثناء سالها آخر که مصادف با قتل عام آقا محمد خان بود دوران آسایش و رفاه مردم بوده است کریم خان بنیانگذار این سلسله از افراد پائین ایران از قبایل بسارکوچکی است که تنها تبحر و کاردانی و شجاعت او سبب غلبه او بر دشمنان این سرزمین گردید این سردار بزرگ با اغماض و خطاها و خوش رفتاریها کینه جویان خود را بر سر مهر و محبت آورد از طرف دیگر همین مدارای با سرکشان و بوجود آوردن تشکیلات منظم عواقب وخیم و تألمات ناگوار برای بازماندگانش به بار آورد خلاصه وضع آشفته بعد از کریم خانم درس عبرتی است برای برکنار ماندن آشوب و بربا و جلوگیری از انجام گسیختگی اشخاص خودسر و پرهیز از بوجود آوردن یک فاجعه دردناک که ضرر آن متوجه فرد فرد مردم است.

به هر حال قرن دوازدهم هجری را می توان دوران هجوم ایلات به شهرها و هرج و مرج و اغتشاش دانست زیرا هر صاحب نفوذی که کوچکترین توانائی در خود می دید برای بدست آوردن تاج و تخت دست خود را به خون نزدیکان خود آلوده می کرد و چنین دورانی مصادف است با آغاز سلطنت پر آشوب شاهزاده لطفعلی خان زند که او را مواجه با طغیان و یورش و قتل و غارت های خواران قاجار ساخت.

بوجود آمدن چنین وضعی در درجه اول معلول اختلافات خانمانسوز سران زند است که متأسفانه مردی توانا و با تجربه و بی غرض در میان آنها نبود تا از این نفاقها و برادرکشیها که منجر به خاتمه وضع آنها گشت جلوگیری کند این وضع تا آنجا ادامه پیدا کرد که پس از اینکه عده ای از جوانان زند در پیش چشم های شرربار خان قاجار به هلاکت رسیده عده ای دیگر از ترس مجازات های وحشتناکی که در انتظارشان بود از این شهر به آن شهر و از این کشور به آن کشور سرگردان شدند و تنها

سردار سرسخت لطفعلی خان در مقابل هجوم خوانین قاجار باقی ماند این جوان طی دوران زد و خورده‌های خود حوادثی مخوف و پستی و بلندی‌ها هراسناک را که هر لحظه ممکن بود به مرگش خاتمه پذیرد پشت سر گذاشت و با ارداه‌ای قوی مافوق تصور و شجاعتی بی نظیر نتیجه حمله و یورش دشمنان را برای مدتی طولانی به تعویق انداخت و در میدان‌های نبرد چون طوفانی خروشان به قلب سپاه دشمن زد و دلاورانه جنگید و دریائی از سپاه را از هم گسیخت و همچنان جان بر کف نهاده در میان انبوه دشمن به پیشواز مرگ شتافت و از آنچه سرنوشت و تقدیر برایش تعیین کرده بود نهراسید.

این جوان در بسیاری از خصائص سربازی و صفات نیکو با رقیبان خود فرق کلی داشت برتری او را لحاظ شجاعت و کاردانی بر هیچکس پوشیده نیست تنها نقطه ضعف او نداشتن تجربه و نداشتن شخص معمر و دلسوز بود چه شاهان بعد از او در هر گرفتاری و بحرانی از حمایت مردانی بزرگ نظیر قائم مقام و امیرکبیر برخوردار بودند ولی حاج ابراهیم خان تلاتر سیراز که تا اندازه‌ای با تجربه و صاحب نفوذ آن عصر بود این جوان را نه فقط تنها گذاشت بلکه در عالم دوستی به درهم کوبیدن اساس استقلال سلطنت او مشغول گشت و به دشمنان او پیوست و در آن روزگار سیاه با چنین خیانتی ستاره درخشان خاندان زند را در وحشت و تاریکی فرو برد علت مخالفت این شخص چنانچه به تفضیل خواهد آمد متکی بر یک امر بیهوده و واهی و در عین حال جزئی بود بهانه او چنین است که مرا قاتلان پدر خود را که من وساطت عفو آنان را کرده بودم به قتل رساندی سرانجام این خیانت به آنجا خاتمه یافت که جوان زند متطوع النسل شدن فرزند خردسالش را بدست دشمن شنید و سربازانی که برای تجاوز آماده کرده بودند تماشا کرد و آن لحظه‌ای که دو انگشت خونخوار قاجار برای نابینائی او به جلو صورتش نزدیک می شد نظاره کرد و منظوره صورت غرقه به خون خود را احساس نمود اما دیگر نتوانست آن خون را ببیند و تأسف او از آن جهت بود که در دم آخر نتوانست حتی مأمور قتل خود را بشناسد و بر چهره او نظاره کند این کتاب زندگی شجاعانه و تأسف بار رادمردی است که با عزت و سربلندی و ندادن تن به ذلت و خواری در عنفوان جوانی یعنی بیست سالگی به نبرد با انبوه بی پایان دشمن پرداخت و با کسب افتخاری بزرگ با جامه‌ای گلگون و صورتی غرقه بخون به اسارت درآمد و پس از تحمل ناراحتی‌ها و چشیدن جور و ستم‌های بیش از حد به شهادت رسید.

چگونگی جنگ‌های دلاورانه این سردار جوان که با دوهزار سپاهی در آن عصر به جنگ بیش از بیست هزار نفر دشمن رفت شاهد زنده‌ایست بر نبوغ نظامی او و از عجایب نیروی نظامی و تحمل بردباری لطفعلی خغان اینکه پس از هر پیروزی یا شکستی مجدداً مصمم‌تر پای به میدان نبرد می‌گذاشت و با عزمی راسخ و اراده‌ای آهنین پای به رکاب می‌کرد و تا آخرین لحظه توانائی می‌جنگید منظره فجیع قتل او بدست بی‌رحم‌ترین اشخاص نه تنها در قلب عموم مردم آن زمان تأثیری عمیق و دلخراش داشت بلکه بی‌گمان در حال حاضر هم با خواندن این سرگذشت ممکن نیست شخص هر قدر هم بی‌احساس باشد از درجه از جان گذشتگی و سرنوشت رقت‌باری که در سرتاسر دوران پرتلاش زندگی او بچشم می‌خورد دچار اندوه و ناراحتی نگردد.